

v tomto případě jde o zcela jiný poměr právní; tyto požívají této výhody toliko v případech v p. s. 48 lit. h naznačených, jsou-li splněny podmínky tam uvedené (výn. min. fin. ze dne 30. srpna 1851- č. 18.667). V obnosu za mši obdrženém jest zahrnut netoliko čistý příjem kněžův, nýbrž i výlohy se čtením mše spojené. Přijímací potvrzení jiných osob než kněží nebo církevní správy o platech, jež vyplaceny byly za úkony při sloužení mše nebo za potřeby k tomuto účelu poskytnuté od kněze, církevní správy nebo bezprostředně z nadačního fondu, nejsou dle zákona osvobozeny, leč by se splnily všeobecné podmínky p. s. 48 lit. n. Jestliže takové platy, zejména byly-li zákonem nebo listinou nadační výslovně a číselně stanoveny, dotčeným osobám byly vyplaceny prostřednictvím kněze nebo církevní správy a od těchto k témuž účelu převzaty, jsou tu kněží a církevní správy v tomto směru toliko jednateli nadací, nebo dotýčných osob, v jejich zájmu jednájí, a požívají již dle p. s. 82, A osvobození od poplatku; jsou však i tu povinni při odevzdávání těchto platů osobám oprávněným šetřiti předpisů poplatkového zákona (výn. min. fin. ze dne 25. března 1852 č. 8629).

Nafta (dobývání její).

I. Význam ve právu horním.

§ 3 horn. zák. stanoví, že zemské smůly patří mezi vyhrazené nerosty a tudíž tvoří předmět horního regálu. § 1 prováděcího předpisu k hornímu zákonu ze dne 25. září 1854 poznamenává ku § 3 horn. zák., že sice většina zemin obsahuje jistou část kovu, síry neb soli, proto že však přece nesmí býti všechny čítány k nerostům vyhrazeným: rozhodujícím momentem jest zkušenost v hutnictví nabytá. Při pochybnosti, má-li jistý nerost býti vřaděn mezi vyhrazené, rozhodnou znalci. Rozhodnutím ministerstva obchodu ze dne 16. září 1866 č. 15010 bylo na základě nejvyššího rozhodnutí ze dne 12. září 1866 nařízeno, že kamenný olej (nafta), pokud se ho užívá k vyrábění oleje svítícího, není předmětem horního regálu. Zákonem ze dne 11. května 1884 č. 71 ř. z. byly zemské smůly vyskytující se v Haliči, Vladiměřsku a velkovévodství Krakovském jakož i v Bukovině, mezi nimi zvláště nafta (kamenný olej, petrolej), ozokerit a asfalt, ze řady vyhrazených nerostů vyloučeny. Vzhledem k tomu však, že tento říšský zákon ze dne 11. května 1884 v těchto zemích teprve tehdy má nabytí platnosti, až příslušná nařízení prováděcí zemskému zákonodárství vyhrazená budou vydána a podobné prov. nařízení pouze pro Halič bylo vydáno (ze dne 17. prosince 1884 č. 35 ř. z. z r. 1886): platí říšský zákon ze dne 11. května 1884 pouze pro Halič, kdežto pro Bukovinu platí pouze zmíněný výnos ministerstva obchodu ze dne 16. září 1866. Dobývání nafty v Haliči a v omezenější míře v Bukovině — pokud se jí užívá jako oleje svítícího — jeví se jako užívání půdy a nepodléhá tudíž všem horním předpisům platícím pro vyhrazené nerosty.

II. Zákonná oprávnění.

1. Vlastník pozemku má právo volně nakládati se zemskými smolami, které na svém pozemku vytěžil.

2. On má další právo k oddělení tohoto práva ku dolování (dobývání) nafty od vlastnického práva k dotčenému pozemku a sice při těch nemovitostech, které tvoří předmět vložky knihy pozemkové jakož i při části takové nemovitosti, tak že oddělené právo ku dobývání nerostů tvoří

zvláštní předmět vlastnictví a má právní povahu věci movité, kteráž může býti zcizena buď právním jednáním mezi živými nebo na případ smrti.

3. Nabytí, převod, obmezení a zrušení věcných práv k takovému oddělenému právu ku dobývání nerostů děje se záznamem do knihy naftové. Ona část půdy, pro kterou právo k odvolání bylo odděleno, nazývá se naftovým polem (§ 2 cit. zák. říšs.). Při oddělení práva ku dolování za řečenými nerosty od vlastnictví určitého pozemku jakož i ohledně realního dělení naftového pole a výměny části naftového pole mezi sousedními pozemky platí zákon ze dne 6. února 1869 č. 18 ř. z. s jistými modifikacemi.

4. Naftové pozemky mohou býti za jistých podmínek spojeny. Vyžaduje se soudně neb notářsky ověřené prohlášení, na základě jehož dvě neb více sousedních naftových polí knihovně se může spojit, nevážnou-li na těchto polích buď věcná práva, nebo podá-li se důkaz, že ti, kdož věcná práva k nim mají, k tomu svolují. V posledním případě musí býti též prokázáno, že s majiteli práv věcných docíleno bylo dohodnutí. Věřitelé, kteří tomuto jednání odporují, jsou povinni, je-li jich pohledávka určitým obnosem zapsána, přijati placení i tehdy, není-li pohledávka jich splatnou; ovšem zůstává jim vyhrazen osobní nárok na náhradu škody vzešlé předčasným zaplacením (§ 5).

5. Zřízení pomocných děl (staveb). Vlastník naftového pole má právo zříditi pomocné stavby a to netoliko při stavbách horních pro dolování zařízených, nýbrž i na cizím pozemku, pokud se tím cizí dolování neruší neb neohrozuje.

6. Právo vyvlastňovací. Je-li ku provádění horních staveb při naftovém pozemku třeba cizího pozemku ku př. ku vystavění cest, mostů, stezek, dráhy, kanálů, vodovodů nebo podobných pomocných děl, musí majitel pozemku jej majiteli naftového pole postoupiti, při čemž platí ustanovení §§ 99 a 100 hor. z. (§ 10). Nemohou-li se účastníci ohledně přenechání pozemku neb náhrady dohodnouti, má místo řízení dle §§ 101 až 103 hor. z. O náhradě za poškození povrchu pozemku platí, není-li tu zvláštní úmluvy, zásady horního zákona.

7. Spoluvlastníci jednoho naftového pole mohou svůj právní poměr upravit dle ustanovení §§ 131—167 hor. z.; rozdělení horního vlastnictví však jest dovoleno pouze na 100 dílů (kuksů) (§ 8).

III. Dohlédací právo úřadů.

Ku těžení těchto nerostů dohlížejí horní úřadové (§ 1, 2. odst.). Osoba ku těžení oprávněná jest povinna hornímu úřadu oznámiti započetí práce nejméně 4 neděle napřed (§ 14). Úřad horní má započetí práce zapověditi v tom případě, nejsou-li tu podmínky racionelního hospodářství. Dolování musí se dít na základě určitého provozovacího plánu, který se má hornímu úřadu ku jeho žádosti předložiti. Horní úřad může tento plán se stanoviska horní policie zkouseti a má výsledek této zkoušky oznámiti oprávněnému nejdéle během 4 neděl. Nalezne-li horní úřad v řečeném plánu závady, vyzve oprávněného ku příslušné změně provozovacího plánu, aneb po případě předvolá jej ku vyjednávání. Nedocílí-li se tímto způsobem dohodnutí, rozhodne horní hejtmanství o tom, za jakých podmínek lze dle plánu pracovati. Úředně schválený plán provozovací může býti změněn z pravidla pouze se svolením horního úřadu, po případě horního hejtmanství. Je-li však třeba jisté změny pro události nepředvídatelné, stačí ozná-

mení do 3 dnů hornímu úřadu. Provozuje-li se dolování proti schválenému plánu, jest horní úřad oprávněn takové provozování zastaviti. Chce-li oprávněný od provozování díla upustiti, má to nejméně 4 týdny před tím hornímu úřadu oznámiti. Musí-li býti dolování pro nepředvídané události v kratší době aneb ihned zastaveno, jest třeba učiniti o tom oznámení do 3 dnů od zastavení díla (§§ 14—20 cit. zák.).

IV. Správa dolování.

Ku dolování mají dohlížeti a je řídit, jakož i zodpovědnost za ně bráti pouze osoby, jichž schopnost k tomu jest uznána. Tyto osoby, které jsou povinny o způsobilosti své se vykáhati, mají se oznámiti hornímu úřadu. Neschopné osoby mohou býti horním úřadem správy podniku zbaveny, při čemž může i po případě provozování podniku samého býti zastaveno až do doby, kdy se zaopatří náhrada. Správcové a dohlížitelé ku dolování jsou zodpovědni za zachovávání úředně schváleného plánu provozovacího jakož i za zachování všech zákonných předpisů a ustanovení. Bydlí-li majitel dolu v cizině, má v zemi, kde se důl nalézá, ustanoviti zástupce a oznámiti jej hornímu úřadu (§§ 22—26 cit. zemsk. zák.).

V. Odnětí oprávnění.

Bylo-li úředně zjištěno, že majitel naftového pole svá díla trvale a tak zanedbává, že tím osobní bezpečnost ohrožuje aneb obecné dobro poškozujíc, má horní hejtmanství rozsudkem uznati na odnětí naftového pole majiteli a po nabytí právní moci tohoto rozsudku předsevzítí exekuční odhad a dražbu (tohoto pole). Při tom jsou směrodatnými §§ 254 a 258 hor. z. Exekučním prodejem nastoupí kupec ve veškerá práva a povinnosti dřívějšího vlastníka naftového pole. Nastane-li některý z případů § 259 horn. zák., má se naftové pole prohlásiti za zaniklé, výmaz jeho se zapíše do knihy naftové a vyzoomí se o tom ti, kdož k němu práva věčná mají.

VI. Cit. zem. zák. ze dne 17. prosince 1884 pro Halič obsahuje zvláštní ustanovení o dolování a správě dolů, o horní policii, řízení při úřadech horních a o trestní moci těchto úřadů. Založení a vedení naftových knih bylo stanoveno nařízením ministerstva spravedlnosti ze dne 15. června 1885 č. 36 z. z. pro Halič z r. 1886; nařízením horního hejtmanství pro Krakov ze dne 13. března 1886 č. 47 z. z. byly vydány horní policejní předpisy pro dobývání nafty.

Nahlédnutí ve spisy (*inspectio actorum*) jest prohlédnutí spisů uložených u soudů a úřadů za tím účelem, by zjednána byla vědomost o okolnostech a skutečnostech, jež tyto listiny obsahují. Při nahlédnutí ve spisy úřední a soudní rozhodnou jest otázka, má-li v tom strana odůvodněný a právní zájem, jakož i ta okolnost jest závažnou, zda zájem při nahlédnutí ve spisy jest rázu všeobecného či zvláštního. V rakouském právu převládá zásada, že se má každému nahlédnutí ve spisy povoliti všude tam, kde toho všeobecný zájem vyhledává a jsou-li tu jisté zákonem uznané podmínky, kdežto v ostatních případech pouze stranám zúčastněným se to dovoluje. Úřady v jednotlivých případech jsou povinny, aby do listin nahlížely a z nich potřebný material čerpaly k dalším úředním jednáním. Úřady mají z pravidla neobmezené právo nahlédati do listin, ony též jsou oprávněny dávatí sdělení z listin, což jednotlivým stranám dovoleno není.

I. Civilní řízení sporné.

Strany mohou do listin nahlížeti jen se svolením představeného soudu; konceptní úředníci mají neobmezenou volnost nahlížeti ve spisy, potřebují-li